

Lausunto

06.03.2026

Asia: VN/24783/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Pariisin pöytäkirjan täydentämisestä Suomen tasavallan hallituksen sekä Naton operaatioportaan johtoesikunnan ja Naton transformaatiojohtoportaan johtoesikunnan välillä tehdystä sopimuksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Rauhanliitto on ensimmäisen kerran vuonna 1907 perustettu rauhantyön avoin kansalaisjärjestö, joka on myös 18 jäsenjärjestön kattojärjestö.

Tuemme Oikeuskanslerin käsillä olevan lakiehdotuksen valmisteluvaiheessa esittämiä sekä uudelleen tällä lausuntokierroksella lainvalmisteluun esittämiä näkökohtia (13.2.2026).

Rauhanliitto on aiemmin esittänyt näkemyksiä Naton SOFA-sopimuksen (HE 90/2023 vp) valmisteluun.

Esitetty täydentävä sopimus koskisi Suomeen sijoitettavia Naton erilaisia esikuntatoimintoja ja henkilöstön erioikeuksia sekä osaamiskeskuksia. Kyse on SOFA-sopimuksen tarkoittamista sotilasyksiköistä. Tällaisia on nyt esimerkiksi Mikkeliissä, Rovaniemellä ja Sodankylässä. Hallitus pyrkii hyvin aktiivisesti lisäämään näitä toimintoja Suomeen..

Erityiset huomiot

1. Rauhanliitto haluaa tarkennuksia esitetyn täydentävän sopimuksen henkilölliseen laajuuteen

Suomeen sijoittuva esikunta voi päättää vuosittain lisätä henkilöstövahvuuttaan 10 % rauhanajan kokoonpanosta, jolloin henkilöstömäärä puolitistakertaistuu jo yhdessä hallituskaudessa.

Lisäksi SACEUR (Naton Euroopan joukkojen komentaja) tai SACT (Naton transformaatiojohtoportaan komentaja) voi pyytää Suomea sisällyttämään näiden sotilasyksikköjen siviili- ja ”määräaikainen henkilöstö” Suomen sosiaaliturva- ja eläkejärjestelmän piiriin. Kyseinen henkilöstö, suomalainenkaan, ei kuitenkaan maksaisi veroja eikä sosiaaliturva- ja eläkemaksuja.

Sopimusesityksen art 7 tarjoaa edelleen mahdollisuuden siirtää myös Suomen ja USA:n välisen kahdenvälisen puolustusyhteistyösopimuksen (DCA, SopS 69 ja 70/2024) toiminnot ja henkilöstö tämän täydentävän sopimuksen piiriin.

Hallitus esittää toisaalta DCA-sopimuksen mukaista menettelyä tähän täydentävään sopimukseen siten että sen piirissä oleva ulkomainen henkilöstö oleskelee laillisesti Suomessa ilman oleskelulupaa ja sama oikeus koskee joukkojen lisäksi paikalle tulevaa siviilihenkilöstöä, heidän huollettaviaan ja myös yksikön sopimustoimittajia. Myös huollettavilla olisi työnteko-oikeus Suomessa hakematta oleskelulupaa (art 9).

Kuten Reserviläisliitto lausunnossaan (16.2.2026) huomauttaa, yksikköjä palvelevien sopimustoimittajien ja perheiden asema on esityksessä epäselvä. Myös siviilihenkilöstön huollettavia ovat puoliso ja lapset, jos esikunta ”vahvistaa” tilanteen. Art 13 f käsittelee sopimustoimittajien ja näiden käyttämien työntekijöiden oikeutta Suomen kasvatusta- ja koulutuspalveluihin. Mahdollisuus muihin julkis palveluihin kuten sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja -etuuksiin jää hallituksen esitysluonnoksessa varsin avoimeksi.

Art 13.2 mukaan sopimustoimittajiin ei sovelleta Suomen sääntelyä yritysten toimilupien ehdoista ja rekisteröinnistä. Sopimustoimittajien työntekijöiden palvelussuhteen ehdot sekä veroihin ja sosiaaliturvamaksut kuitenkin määräytyisivät Suomen lain mukaan eikä työlupaa vaadittaisi.

Ehdotetun täydentävän sopimuksen 13 artiklan 5 kohdan mukaan Suomi päättää, katsotaanko sopimustoimittajien työntekijöillä ja heidän huollettavillaan olevan Suomessa kotipaikka tai katsotaanko heidän oleskelevan Suomessa pysyväisluonteisesti.

2. Rauhanliitto haluaa tarkennuksia esitetyn täydentävän sopimuksen menovaikutuksiin

Esityksessä ei ennakoida kustannuksia eikä kuinka laajasti edellä esiteltyjä oikeuksia haettaisiin.

Määräysten mittakaava ja vaikutukset tulisi esitellä, koska sopimus tarjoaa mahdollisuuden siirtää puolustusmenorasitteita yllättävällä tavalla tahoille joille ne eivät kuulu eivätkä ne voisi saada siitä kompensatiota.

Rauhanliitto yhtyy Eläketurvakeskuksen lausuntoon (26.2.2026) lisäselvityksen tarpeesta koskien kansallisen lainsäädännön ylittävän EU-sosiaaliturva-asetusten suhteesta esitettyyn sopimukseen. Pääosa yksikköjen henkilöstöstä tulee Suomeen EU-maista, UK:sta ja Yhdysvalloista.

Esityksen luvussa 5.3 arvioidaan lainmuutoksen taloudelliset vaikutukset painottaen niiden vähäisyyttä ja Puolustusvoimien osalta mahdollisuutta budjetti- ja lisäbudjettirahoitukseen. Edellisessä luvussa mainitaan, että "...Puolustusvoimille täydentävän sopimuksen soveltamisesta eri tilanteissa, ja näin ollen erityisesti vaikutukset henkilöstöön ja taloudelliset vaikutukset ovat merkityksellisiä."

Vastaavaa mainintaa ei ole Rajavartion, pelastustoimen, poliisin ja oikeuslaitoksen, julkisten kiinteistöpalvelujen, eri verkkopalvelujen tai sosiaali- ja terveystoimen osalta, vaikka on selvää että yksiköt toimintansa luonteen ja asemansa perusteella tulevat niiltäkin vaatimaan moninaista erityiskohtelua.

3. Rauhanliitto edellyttää, että sotilas- ja siviilitoiminnan väliset rajat pidetään selkeinä eikä sotilaallisen toiminnan tehtäviä säilytetä siviilisektorille tai sen kustannettaviksi

On vältettävä tilanne, jossa liittokunnan toiminnot ensisijaistetaan julkisissa palveluissa tai luodaan niiden tarpeisiin erilaisia rinnakkaisjärjestelmiä. Mahdollinen myönnettävä kompensatio ei voi muuttaa tätä periaatetta. On vältettävä kokemus, että vuosittaiset leikkaukset palveluihin ja etuuksiin eivät koske kaikkia tarvitsijoita.

4. Esityksessä olisi hyvä esitellä miten sopimus toimii kriisi- ja poikkeusoloissa, esimerkiksi yksikköjen asema ja niiden omat turvatoimet yksikköjen poistuessa rauhanajan sijoituspaikoiltaan muualle niille valmisteluihin tiloihin. Tämä koskee myös siviilihenkilöstöä ja sotilaiden perheenjäseniä.

Yksiköille on annettu laajat oikeudet omiin järjestyksen ja turvallisuuden järjestelyihin, joissa noudatetaan Naton voimankäyttösäännöksiä.

5. Tässäkin sopimusesityksessä keskeinen ongelma on että yksiköillä ja henkilöstöllä on velvoite ainoastaan kunnioittaa, ei välttämättä noudattaa Suomen lainsäädäntöä

Rauhanliitto yhtyy Oikeuskanslerin huoleen siitä, että tulevan sopimuksen 7 artikla vapauttaa ”tietyn arvoiset upseerit ja vastaavan tason siviilivirkamiehet mm. henkilökohtaisesta pidättämisestä ja vapaudenmenetyksestä Suomessa sekä kaikenlaisesta lainkäytöstä virallisessa ominaisuudessaan antamiensa lausuntojen ja tekemiensä tekojen osalta.”

Samoin haluamme nostaa esiin jo Sofa-sopimuksen kohdalla todetun vakavan huolemme: esitetty täydentävä sopimus sisältää Pariisin pöytäkirjaan ja Nato SOFA:an viittaavan, mutta kuitenkin sanamuodoiltaan erilaisen määräyksen liittokunnan esikunnan oikeudesta käyttää viranomaistoimivaltuuksia Suomen alueella.

Määräyksen mukaan ”...liittokunnan esikunnalla on oikeus ylläpitää turvallisuutta ja järjestystä esikunnan hallussa olevissa tiloissa ja sen hallussa olevilla alueilla. Liittokunnan esikunnan turvallisuushenkilöstö voi ryhtyä kaikkiin välttämättömiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin taatakseen järjestyksen, kurin ja turvallisuuden ylläpitämisen näissä tiloissa ja näillä alueilla. Tätä toimivaltaa käytetään Naton toimintaperiaatteissa määritellyllä tavalla ja Suomen kanssa myöhemmin tehtävien järjestelyjen mukaisesti.

Lodenus Laura
Suomen Rauhanliitto - Finlands Fredsförbund